

RESSENYA

Anthropology for Architects. Social Relations and the Built Environment

Ray Lucas (2020)
London: Bloomsbury
264 p.

ISBN: 978-1474241502

Guillermo Aguirre-Núñez

Universitat de Barcelona
Observatori d'Antropologia del Conflictu Urbà (OACU)
ORCID: 0000-0001-8677-1364

Ray Lucas no és un arquitecte convencional, i ens ho deixa clar des de la primera pàgina del llibre, on sosté que no podem donar per fet el món social, que fins i tot l'esdeveniment més quotidià està carregat de complexitat i variacions i pot ser subjecte d'anàlisi. Ens parla del potencial que podria tenir un tipus d'arquitectura amb més informació sobre allò social, amb un coneixement més profund del que suposa habitar¹ l'espai, i defensa el principi d'observar, preguntar, participar i qüestionar el món enlloc de plantar-se a un indret prenent saber tot el que cal per al procés de disseny arquitectònic.

Lucas comença amb un breu repàs dels diversos tipus de relacions socials i una descripció general de l'antropologia i l'estudi etnogràfic, per, seguidament, plantejar la qüestió principal del llibre: es pregunta per a què podrien servir una arquitectura antropològica i una antropologia arquitectònica, amb la idea que totes dues disciplines s'enriqueixin mútuament. Reconeix que fer servir els resultats del treball de camp per provocar canvis substancials a l'entorn estudiat és quelcom conflictiu per als

¹ L'autor fa servir el verb anglès *to dwell*, que té més connotacions que el mot *habitar*, però aquesta és l'accepció que més s'hi apropa. *Morar*, en castellà i en portuguès, ens donaria una idea més acurada del concepte.

antropòlegs i, en canvi, el pa de cada dia per a arquitectes i altres tipus de dissenyadors, acceptant així una de les contradiccions d'aquesta barreja disciplinar.

El llibre s'estructura a partir de l'anàlisi etnogràfic de diversos tipus d'edificis o estructures arquitectòniques que ell mateix va estudiar en algunes fases del seu treball de camp al Japó i a Corea del Sud: la llar, el museu, el mercat, l'espai sagrat, el teatre, el restaurant i el festival de carrer. També dedica un capítol a reivindicar la pràctica del dibuix i el tipus de coneixement que pot produir dins l'antropologia, partint de la idea que precisament l'epistemologia pot ser un punt d'interès comú per a les dues disciplines. La seva defensa del dibuix com a eina etnogràfica es fa evident a tots els capítols, que compten amb nombroses il·lustracions fetes pel mateix autor, amb un gran nivell de detall i que funcionen a la perfecció com mostres del diari de camp.

Amb el primer cas d'anàlisi, la llar i l'habitar, Lucas argumenta que l'estudi de la llar es pot entendre com l'estudi d'una cultura en miniatura, una manera d'esbossar comparacions interculturals per trobar-hi similituds i diferències. A continuació, se centra en el paper dels museus i l'arquitectura commemorativa en relació al colonialisme i el debat sobre mantenir o eliminar segons quins monuments i el seu simbolisme. En aquest sentit, descriu el concepte de col·lecció, –tant d'objectes com d'edificis– d'una manera que recorda el que l'arquitecte Juanjo Lahuerta anomena la substitució de la vida per la Història (Lahuerta, 2005), sostenint que aquests processos tendeixen a ossificar i a congelar. Al següent capítol fa una descripció minuciosa de diversos tipus de mercats al Japó i a Corea del Sud i les seves funcions, reflexionant sobre allò que l'arquitectura pot aprendre de les estructures efímeres i d'aquells qui les creen –als que considera arquitectes informals–. L'interès per aquest tipus d'espais informals –o simplement menys regulats– remet a la fascinació de Wim Wenders pels indrets perifèrics que escapen de la planificació urbanística de les ciutats, com les parets mitgeres d'*El cielo sobre Berlín* (1987) que cita Julià Guillamon (2019) per parlar de les transformacions urbanístiques de Barcelona.

Tot seguit, Lucas examina la pràctica del caminar i les diverses formes en que activa l'espai, i fa una crítica a l'arquitectura, que tendeix a ometre tot rastre d'allò social de la manera de moure's de la gent, reduint-la a les dades que indiquen on va, però gairebé mai *com* o *per què* hi va, i reivindicant allò que tants antropòlegs esgrimeixen davant d'urbanistes i altres dissenyadors de l'espai urbà: que l'espai és socialment produït –idea que també aplica a la noció de llar, que considera produïda a partir de les activitats dels que l'habiten–. Amb el capítol dels teatres i els festivals de carrer, l'autor ens parla de la noció d'actuació i dels espais liminars, i fa servir els casos per abordar els diversos rols dels actors en l'espai, i per tractar models alternatius d'*espacialitat*. Per últim, aborda la relació entre el fet de menjar i l'espai mitjançant la descripció de diversos tipus de restaurants i esdeveniments gastronòmics. En aquest darrer capítol, l'autor evidencia el que es pot reconèixer al llibre en general: “més que celebrar allò extraordinari, la intenció [...] és trobar aquest tipus d'arquitectura sensorial en els espais més ordinaris” (Lucas, 2020, p. 191). I és que Lucas, amb la seva fixació per la cultura material i la vida social com productores dels espais objecte de desig dels arquitectes, demostra el seu interès profund pel món social i pels esdeveniments quotidians que el conformen. Si bé no es pot evitar cert escepticisme davant la seva idea de *crear* una nova disciplina a mig camí entre l'arquitectura i l'antropologia o de pretendre que totes dues s'enriqueixin mútuament, tampoc es pot negar el seu rigor etnogràfic ni el seu ferm afany de practicar una arquitectura diferent, capaç de distingir les categories referents a l'espai de Lefebvre (2013) –a qui l'autor també cita–: la pràctica de l'espai, l'espai de representació i la representació de l'espai. Tot això, en el

que només podria ser un elogi, fa de Ray Lucas *un arquitecte a contracorrent*² i del seu llibre una aproximació ben interessant a les possibilitats pràctiques i teòriques de barrejar arquitectura i antropologia.

Bibliografia

Guillamon, J. (2019). *La ciutat interrompuda*. Anagrama.

Lahuerta, J.J. (2005). *Destrucción de Barcelona*. Mudito & Co.

Lefebvre, H. (2013 [1974]). *La producción del espacio*. Capitán Swing.

Tello, R. (ed.). (2017). *Jean-Pierre Garnier. Un sociólogo urbano a contracorriente*. Icaria.



© Copyright Guillermo Aguirre-Núñez, 2023

© Copyright *Quaderns de l'ICA*, 2023

Fitxa bibliogràfica:

Aguirre-Núñez, G. (2023). Anthropolgy for arquitects: Social relations and the built environment. *Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia*, 39 (1), 225-227. [ISSN 2385-4472].

² Parafraçant el títol del llibre de la col·lecció Espais Crítics sobre el sociòleg francès, “Jean-Pierre Garnier. Un sociólogo urbano a contracorriente.” (Tello, 2016).